

2.3 EL CICLE ARTÚRIC

Introducció

L'inici de la novel·la de cavalleries fou lent: la seua base prové de les novel·les sobre l'antiguitat. El concepte de roman acabà volent dir novel·la, era la manera d'indicar que es passava d'una obra llatina a una altra creada en llengua romànica. Els antecedents de l'antiguitat i/o la tradició clàssica (l'anomenada "Matèria de Roma") són tres:

-La guerra de Troia—> Roman de Troie (1165)

-Alexandre de Macedònia-->Roman d'Alexandre (1180-1190)

-Roman de Troie

L'obra de Chrétien de Troyes representa la culminació del cicle artúric. El 1225, Walter Map recopilà tot el material artúric en prosa i llengua francesa i l'anomenà Vulgata.

Taula rodona

Entre el 1159 i el 1190, Chrétien de Troyes, també un clergue, recull aquestes antigues llegendes cèltiques i hi incorpora el concepte d'amor cortès. Així crea les primeres novel·les cortesianes escrites en francès, en versos octosíl·labs apariats i una estructura coherent que ha de conduir el lector cap a una lectura moral.

Cal dir que de C. de Troyes només se n'han conservat cinc novel·les: ·Erec i Enide.

- Cligès.
- Ivany o el cavaller de Lleó.
- Lancelot o el cavaller de la carreta.
- Perceval o el conte del Graal (inacabada).

Entre 1160 i 1198, Walter Map reuneix tot el material del cicle artúric en prosa i en francès, i l'anomena Vulgata artúrica, obra que durant tres segles i mig va gaudir d'un èxit extraordinari.

Consta de cinc parts:

Galaaz

- 1-Història del Sant Graal.
- 2-Història de Merlín.
- 3-Història de Lancelot.
- 4-La recerca del Sant Graal.
- 5-La mort del rei Artús.

L'heroi principal de la Vulgata és Galaaz, fill de Lancelot.

En la lliçó 2.1 ja hem tractat alguns elements considerats relacionats amb aquesta temàtica però estan allà per ser obres escrites en vers: Cançons de gesta, els Cants dels Nibelungs, la Cançó de Rotllan...

Cal doncs no confondre la novel·la artúrica amb les cançons de gesta. Aquestes són poemes èpics compostos en llengua romànica entre els segles XII i XIII, que es transmetien oralment. Estaven dedicats a herois i a les seues conquestes. Es tracta d'una poesia narrativa popular i tradicional cantada sobre uns personatges i uns fets que solen tenir un lleu punt de partida històric i que es convertiran pròximament en llegendaris. Narrades per joglars a tot arreu d'Europa, els temes estan sempre relacionats amb les històries i les llegendes del poble.

Repassem els conceptes per tal de no crear cap confusió

Els poemes èpics europeus serien:

+ l'èpica germànica: el poema anglès Beowulf i el cant dels Nibelungs.

+ l'èpica romànica: la Cançó de Rotllan i el Cantar de Mío Cid. Tots quatre han estat explicats anteriorment.

Novel·les de cavalleries versus Cançó de gesta

A continuació teniu un quadre comparatiu on hi ha les diferències bàsiques entre la Cançó de Gesta i les novel·les de cavalleries.

CANÇÓ DE GESTA	NOVEL·LA DE CAVALLERIES
oral	escrita
cantada	llegida davant d'un auditori
autor anònim	normalment l'autor és conegut
en vers	en vers fins el S. XIII, després en prosa
decasíl·lab monorims	octosíl·labs apariats
rima assonant	rima consonant
auditori popular	auditori i lectors cultes i cortesans
temàtica bèl·lica i religiosa	temàtica d'aventures cavalleresques, amor cortés, matèria de Bretanya i cort artúrica
la finalitat de l'heroi és reparar l'honor	l'objectiu de l'heroi és aconseguir prestigi social, perfecció moral i casar-se amb la dama

Comparem tot seguit en un quadre les diferències entre els llibres de cavalleries i la novel·la calleresca.

LLIBRE DE CAVALLERIES	NOVEL·LA CAVALLERESCA
llocs desconeguts, exòtics i inversemblants	paisatges propers als lectors i versemblants
temps situat en un passat remot	temps coetani a l'autor
personatges amb força i valors increïbles	personatges humans amb valors i defectes
to seriós i greu	to fins i tot humorístic quan no es narren accions bèl·liques
llenguatge retòric	llenguatge més planer, senzill i col·loquial

Esmentem molt breument alguns exemples.

Tirant lo Blanc

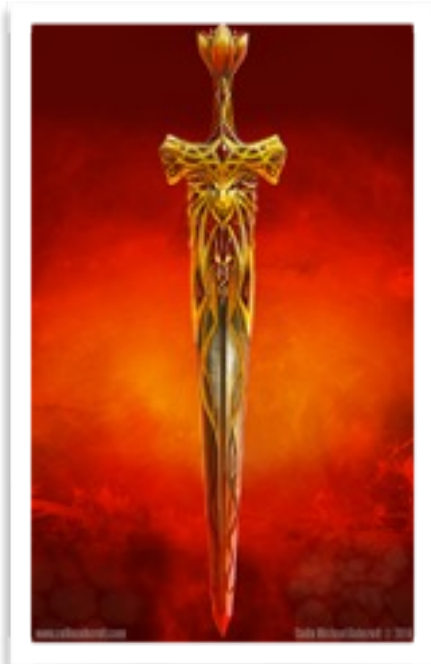
Una de les aportacions fonamentals en el trànsit de la novel·la medieval a la moderna és l'obra Tirant lo Blanc, una novel·la cavalleresca que retrata tant una mentalitat medieval com renaixentista i planteja amb versemblança, humor i humanisme el desenvolupament d'una obra total. Fou un avanç de la novel·la moderna.

La matèria de Bretanya

Al costat de les primeres novel·les traduïdes de l'antiguitat clàssica, conegudes també amb el nom de <<Matèria de Roma>>, apareix i es desenvolupa un cicle novel·lístic riquíssim, basat en llegendes cèltiques; es coneix amb el nom de <<matèria de Bretanya>>, perquè l'acció transcorre a la Bretanya francesa, Gal·les, Cornualla o Irlanda. També és també coneguda amb el nom de cicle artúric, perquè els protagonistes són els cavallers de la cort del rei Artús.

El primer llibre que recull aquestes llegendes i tradicions bretones i té com a herois principals :

L'espasa excalibur, el cavaller Lancelot, la reina Ginebra, el Mag Merlí, la Fada Morgana i el rei Artús.

Tristany i Isolda

Joseph Bédier (1864-1938) refongué i completà el 1900 els romanços que perduraren del S XII. Aquesta obra, de la qual teniu tres fragments a continuació de l'última part, ha estat un mite de l'amor apassionat de la literatura occidental. És una combinació d'elements clàssics i d'orientals. Es mostra una profunditat psicològica dels personatges que dibuixen uns actes plens de patetisme. L'aparició del beuratge traspassa el pla amorós a una dimensió tràgica que reestructura a partir de la força de l'amor i de la seua conseqüència, la mort, l'ideal de vida medieval.

Llig les tres seqüències que tens tot seguit i després elabora una redacció basant-te en les qüestions que hi ha més avall:

XVIII.- Tristany reveié la Bretanya, Carhaix, el duc Hoel i la seva muller Isolda de les Blanques Mans. Tots li feren acollida, però Isolda la Blonda

l'havia acaçat i res no li era res. Llargament llanguí lluny d'ella; després, un dia, pensa que volia reveure-la, baldament ella l'hagués de fer abatussar pels seus sergents i els seus vailets. Lluny d'ella, sabia la seva mort segura i pròxima; millor morir d'un cop que lentament, cada dia. Qui viu en dolor és com un mort. Tristany desitja la mort, vol la mort: però que la reina sàpiga almenys que ha finat per amor d'ella; que ella ho sàpiga, ell morirà més dolçament.

Partí de Carhaix sense advertir ningú, ni els seus parents, ni els seus amics, ni tan sols Kaherdí, el seu car companyó. Partí vestit miserablement, a peu: perquè ningú no fa cabal dels pobres rodamons que van pels camins rals. Camina, fins que arriba a la vora del mar.

-Déu vos guard, senyors, i que navegueu feliçment! ¿Cap a quina terra anireu? (...)

XIX.- A penes havia tornat a la Petita Bretanya, a Carhaix, s'esdevingué que Tristany, per portar ajut al seu car companyó Kaherdí, guerrejà un baró nomenat Bedalís. Caigué en una embosca parada per Bedalís i els seus germans. Tristany occí els set germans. Però ell fou ferit d'un cop de llança, i la llança era emmetzinada.

Amb penes i fatics tornà fins al castell de Carhaix, i es féu adobar les ferides. Els metges vingueren en gran nombre, però cap no sabé guarir-lo del verí, perquè ni el descobriren tan sols. No saberen fer cap emplastre per treure el verí fora; debades capolen i piquen llurs arrels, cullen herbes, componen beuratges: Tristany no fa sinó empitjorar, el verí se li escampa pel cos, s'esgrogueeix, i els ossos se li comencen a veure. Sentí que la seva vida es perdia, compregué que calia morir. Llavors volgué reveure Isolda la Blonda.

Però ¿com anar cap a ella? Ell està tan feble que la mar l'occiria; i, fins si pervingués a Cornualla, ¿com escapar-hi dels seus enemics? Es lamenta, el verí l'angoixa, espera la mort.(...)

(...) Mar enfora, el vent s'havia aixecat i colpia la vela pel bell mig. Empenyé la nau fins a terra. Isolda la Blonda desembarcà. Sentí uns grans planys pels carrers i vogar les campanes als monestirs, a les capelles. Preguntà a la gent del país per què aquell tocar a morts, per que aquells plors.

Un vell li digué:

-Dama, tenim un gran dolor.

Tristany, el franc, el valent, és mort.

Era generós amb els necessitats, socorredor amb els sofrents. És la pitjor desgràcia que mai hagi caigut sobre aquest país.

Isolda el sent, no pot dir una paraula. Puja cap al palau. Segueix el carrer, amb la guimpla descordada. Els bretons es meravellaven de mirar-la; no havien vist mai una dona tan bella. ¿Qui és? ¿D'on ve?

Vora Tristany, Isolda de les Blanques Mans, enfollida pel mal que havia fet, llançava grans crits sobre el cadàver. L'altra Isolda entrà i li digué:

-Dama, aixequen-vos, i deixeu-me acostar. Tinc més dret a plorar-lo que vós, creieu-me. L'he amat més.

Es gira cap a Orient, i prega Déu. Després destapa una mica el cos, s'estengué vora d'ell, tot al llarg del seu amic, li besa la boca i la cara, i l'abraça estretament: cos contra cos, boca contra boca, ella ret així l'ànima, ella morí al costat d'ell per la dolor del seu amic.

Quan el rei Marc sabé la mort dels enamorats, passà el mar, i, vingut a Bretanya, féu obrir dos taüts, l'un de calcedònia per a Isolda, l'altre de berille per a Tristany. S'emportà en la seva nau cap a Tintagel llurs cossos morts. (...)

JULIETA

Ves-te'n d'aquí: jo no em vull moure.

(Ix fra Llorenç.)

I això? Una copa, que Romeu estreny?

Ja veig que amb un verí s'és mort abans d'hora:

Ingrat! Tot te'l begueres, sense deixar-me'n

per mon remei, ni una preciosa gota?

Els llavis vull besar-te, per si encara

Sortosament quelcom en regalimen,

i en ells troben una mort encisadora.

William Shakespeare. Romeu i Julieta Ed. 62 Les millors obres de la Lit.universal

En llegir la fi de Tristany i Isolda hauràs pogut observar com l'heroi ha caigut malalt com a conseqüència de les ferides produïdes per una arma enverinada. L'única persona que el pot salvar és Isolda la Blonda, però s'hi interposa la gelosia d' Isolda de les Blanques Mans.

La connexió amb els fragment de Romeu i Julieta, i a més a més pensa en els orígens de les tragèdies gregues. Igual que Tristany i Isolda, Píram i Tisbe, pel fet d'estimar-se, moriran.

Els primers texts són del S V aC en l'època d'esplendor àtica. Van nàixer com a culte a Dionís, déu del vi. La tragèdia és una de les aportacions més sòlides a la literatura universal. En el cas de la catalana això es pot remarcar en l'obra de Salvador Espriu.

